

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Stockholm
24.6. 2019

U2019/00304/UH
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar

Yttrande från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) avseende betänkandet "En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan" SOU 2019:6

Innehåll

Förord.....	2
Sammanfattande kommentarer	2
Specifika kommentarer på utvalda förslag	4
Kapitel 4 Principer för ändamålsenlig styrning	4
Kapitel 5 En långsiktig sammanhållen och dialogbaserad styrning	4
Kapitel 6 Utbildning och forskning.....	7
Kapitel 7 Samverkan och samhällspåverkan.....	10
Kapitel 8 Jämställdhet.....	11
Kapitel 9 Resurstilldelning.....	11
Kapitel 10 Det ekonomiadministrativa regelverket.....	11
Akademiens beredning av ärendet.....	11

Kungl. IngenjörsvetenskapsAkademien (IVA)

Besöksadress: Grev Turegatan 16, 102 42 Stockholm
Postadress: Box 5073
Telefon: 08-79 1 29 00

www.iva.se

132226-R2/

Förord

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) har beretts möjlighet att ta del av den rubricerade utredningen. **Akademien anser att det finns ett avsevärt behov att uppdatera det nuvarande styr- och resursfördelningssystemet för lärosätena.** Detta för att medge bättre möjligheter till strategisk profilering, ge starkare incitament för forskning och utbildning i världsklass, samt för att stärka samverkan och värdeskapande i samhället.

Utredningen innehåller åtskilliga goda förslag men också förslag som vi är kritiska till. **Det är ur vårt perspektiv olyckligt att utredaren hänvisar innovationsfrågorna till en separat utredning.** Då samverkan, värdeskapande och innovation är centrala områden för lärosätena, så borde dessa frågor i högre utsträckning hanterats inom utredningen.

Det är vidare olyckligt att utredaren har valt bort jämförelser om universitetsreformer i andra länder, av vilka många framgångsrikt har gjort om sina universitetssystem under senare år. Sverige måste kunna mäta sig gentemot världens bästa innovationsländer, kunskap om internationella bäst praxis hjälper oss att nå dit.

Vårt generella intryck är att även om utredningen innehåller åtskilliga goda förslag så tar den inte tillräcklig hänsyn till lärosätenas samlade roller i samhället. Därmed är det **inte möjligt att stödja utredningens samlade förslag.**

I den allt hårdare globala konkurrensen om talanger och investeringar mellan världens befintliga och nya kunskapsekonomier måste Sverige prestera i världsklass i alla avseenden. För att Sverige skulle kunna behålla sin position som ett världsledande kunskaps- och innovationsland är det nödvändigt att vi har lärosäten av internationell toppklass som agerar strategiskt.

Lärosätena behöver ha högkvalitativa, framåtsiktande utbildningar och banbrytande forskning, samt skapa värde för samhället. De behöver kunna attrahera och behålla nationella och internationella talanger, såväl forskare som studenter¹, samt skapa forskningssamarbeten med internationella toppuniversitet och företag. Universiteten skapar värde genom kompetensförsörjning till arbetsmarknaden, bildningsinsatser, nyskapande forskning och dess spridning och utnyttjande i samhället, och bidrar på så sätt till mötandet av samhällsutmaningarna. Nyttiggörandet sker på olika geografiska nivåer – internationellt, nationellt och regionalt.

Sammanfattade kommentarer

1. **IVA ser det som positivt att utredningen binder ihop forskning och utbildning** samt poängterar den akademiska friheten och lärosätenas ansvar för livslångt lärande. **IVA anser dock att utbildning behöver uppvärderas ytterligare i meriteringssystemen vid lärosätena.** Vidare utveckling av akademiska karriärsystem av *tenure track*-karaktär är avgörande för svenska universitetens framtid, i synnerhet då utbildningen och forskningen ska behandlas integrerat.
2. **Akademien anser att innovationsperspektivet och värdeskapande är otillräckligt adresserade i utredningen.** Lärosätenas roller i innovationssystemet föreslås att utredas separat vilket riskerar att försvåra lämplig integration med forskning och utbildning.
3. **IVA anser att en höjning av basanslaget i relation till de externa bidragen från forskningsråd är negativt och avstyrker förslaget.** En höjning av basanslagen skulle kunna – eller inte kunna - gynna lärosätetsledningarnas förmåga till strategisk styrning. Det är svårt att avgöra vilket, då tidigare höjningar av basanslag inte rakt över resulterat i någon

¹ se även IVAs remissvar på internationaliseringsutredningen

strategisk prioritering av verksamheten och i stället använts för att öka den allmänna verksamheten utan kvalitetshöjande effekter.

Samtidigt är den konkurrensutsatta forskningsfinansieringen från statliga finansiärer som Vetenskapsrådet, Formas, Forte, Energimyndigheten och Vinnova av mycket stor betydelse för nyskapande forskning, innovation och värdeskapande i samhället. Även stiftelser som Knut och Alice Wallenberg-stiftelsen och Stiftelsen för Strategisk Forskning har haft framgångsrika strategiska satsningar på exempelvis excellenta unga forskare, forskningsinfrastruktur, samverkan och nyttiggörande, alltid på basis av högsta vetenskaplig nivå.

Eventuella ökning av basanslagen får alltså inte ske på bekostnad av finansieringen från forskningsråd eller liknande, och inga siffror bör sättas på andelarna basanslag och externa bidrag. Detta betyder dock inte att det inte kan finnas behov av att justera basanslagen till individuella lärosäten, och vissa mindre lärosäten skulle sannolikt gynnas av ökade basanslag för forskning. Eventuella justeringar av basanslagen bör dock vara kopplade till ekonomiska incitament, resultat och uppföljning av kvaliteten i verksamheten.

4. Överenskommelser om mål och prestanda mellan staten och enskilda lärosäten finns i många länder som exempelvis Finland. **Sådana kan vara av intresse även för Sverige men måste då utvecklas inkrementellt, vara transparenta och ta hänsyn till det individuella lärosätets strategi och profil.** Viktigt är också att de inte bör öka den sammantagna administrativa bördan för lärosätena.

En viktig fråga är vad som kunde inkluderas i överenskommelserna. Akademien anser att forskningskvalitet, strategiska satsningar, examensmål och större samverkanssatsningar är exempel på aktiviteter som kunde tas med. **Om överenskommelser används anser IVA, till skillnad från utredningen, att det blir viktigt att mäta och utvärdera måluppfyllelse samt att ge ekonomiska incitament, t.ex. till samverkan mellan lärosäten eller med företag.** IVA anser att en avsevärd del av basanslagen bör fördelas i konkurrens, på basis av uppnådda resultat relativt gemensamt satta mål för perioden.

5. **IVA bedömer att utredningens förslag till en analys- och utvärderingsfunktion är otillräckligt, men delar synen att den ska vara oberoende från särintressen.** Vi har tidigare framfört att Sverige behöver ett bättre analys- och utvärderingssystem för forsknings-, utbildnings- och innovationspolitiska initiativ. Om ett system med överenskommelser mellan huvudman och individuella lärosäten blir aktuellt så kommer objektiva mätningar, utvärderingar och analyser att krävas i ännu större utsträckning.

Vi bedömer att en analys- och utvärderingsfunktion bör drivas av en oberoende, renodlad analys- och utvärderingsenhet (exempelvis vid en analysmyndighet). Denna skulle förslagsvis kunna samverka med motsvarande funktioner i andra nordiska länderna.

Även om överenskommelser inte skulle bli aktuella så är prestationsbaserad fördelning av medel betydelsefullt för kvaliteten i lärosätenas verksamhet och dess värdeskapande effekter för samhället. Sådan fördelning kräver analys och utvärdering, och **även samverkan bör utvärderas av den oberoende utvärderings- och analysfunktionen.**

6. Utredningen framhåller att utformningen av utbildningsutbudet bör vara lärosätenas ansvar men att den övergripande dimensioneringen av studieplatser på nationell nivå ska beslutas av Regeringen. **IVA håller med om detta och anser att utbildningsmål (inriktning, kvalitet och kvantitet) är ett område som kan vara lämpligt att inkludera i de föreslagna**

överenskommelserna. Akademien vill dock påpeka vikten av att ta hänsyn till nutida och prognosticerade behov på arbetsmarknaden, drivkrafter för framtida förnyelse samt att examensfrekvens och etablering på arbetsmarknaden bör användas som indikatorer för finansiering av utbildning. IVA anser vidare att utredningens förslag kopplade till gemensamma examenstillstånd är viktigt, inte minst för mindre lärosäten.

7. **Att lärosätenas roller i innovationssystemet inte kunnat inkluderas i utredningen gör att det för närvarande är svårt att utforma ett nytt styr- och resursfördelningssystem för lärosätena.** Sverige är i behov av ett nytt system som är utformat efter moderna, internationellt konkurrenskraftiga krav på lärosätena, och deras roller i samhället. Idag finns strikt nationella universitetssystem knappast kvar utan alla länder måste förhålla sig till bästa internationella praxis i den snabbt hårdnande globala konkurrensen.

Specifika kommentarer på utvalda förslag

Kapitel 4 Principer för ändamålsenlig styrning

Utredningen föreslår att:

Regeringen tar initiativ till förändringar i högskolelagen (1992:1434), inklusive den ytterligare beredning som behövs, i syfte att i lagen markera:

- att lärosäten och staten som huvudman ska främja och värna akademisk frihet, som en förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund samt för lärosätenas roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället;
- lärosätenas och den enskilda lärarens frihet i utbildningens utformning;
- lärares och forskares möjlighet till deltagande i beslut och beredning av frågor som rör forskning och utbildning; och
- att det normalt ska ingå både utbildning och forskning i tillsvidareanställda vetenskapligt kompetenta lärares arbetsuppgifter.

IVA tillstyrker samtliga ovanstående punkter men vill påpeka att alla lärosäten knappast kan ha framstående forskningsmiljöer inom samtliga områden som undervisning bedrivs inom. Därför är bland annat samverkan med olika lärosäten av stor betydelse. Fakultetens deltagande i beredning, beslut och ansvar rörande det akademiska innehållet bör utvecklas i de interna strategiska processerna. **Vidare krävs fortsatta reformer kopplade till utbildningens meriteringsvärde samt välfungerande karriärsystem av "tenure-track"-karaktär** som främjar excellens och som används allt oftare vid internationella toppuniversitet. Arbetet i detta avseende är påbörjat men långt ifrån avslutat.

Kapitel 5 En långsiktig sammanhållen och dialogbaserad styrning

Utredningen föreslår att:

- En samlad proposition för högre utbildning och forskning lämnas en gång per mandatperiod.

IVA tillstyrker att högre utbildning och forskning behandlas inom samma propositioner varje mandatperiod men **anser att även innovation måste behandlas i dessa.** Akademien vill alltså se en samlad proposition för forskning, innovation och högre utbildning. Vidare vill IVA påpeka att

forskning kräver stabil och långsiktig politik och att **politikområdet alltså måste arbeta med avsevärt mer långsiktiga perspektiv än fyra år.**

Utredningen föreslår att:

- UKÄ ges i uppdrag att inför en samlad proposition för högre utbildning och forskning lämna underlag för den högre utbildningen.

IVA tillstyrker förslaget men vill påpeka vikten av en mångsidig belysning där exempelvis arbetsmarknadens prognosticerade behov av kompetens och näringslivets behov av samverkan inkluderas. Om överenskommelser mellan huvudmannen och enskilda lärosäten införs bör dessa inkludera mål för utbildningen (kvalitet och kvantitet) samt medelstilldelning som i framtiden kopplas till mål och antal examina. Benchmarking, även internationellt, kan bli aktuellt.

Utredningen bedömer att Regeringens styrning av högre utbildning och forskning bör ha ett dialogbaserat och fyraårigt perspektiv med avseende på mål, dimensionering, uppdrag och resurstilldelning.

Utredningen föreslår därför att:

- Regleringsbrevet för varje lärosäte utformas med utgångspunkt i den samlade propositionen för högre utbildning och forskning genom en fördjupad dialog med lärosätet, och reglerar resurser, utbildningsmål samt särskilda uppdrag och bemyndiganden med ett fyraårsperspektiv.
- Som komplement till regleringsbrevet införs ett dialogbaserat och lärosätesspecifikt styrinstrument i form av fyraåriga överenskommelser där varje lärosätes mål och uppföljningskriterier formuleras för ett antal av politiken prioriterade områden.
- Det gemensamma regleringsbrevet tas bort och långsiktiga mål eller anvisningar läggs i förordning, medan andra mål ges en mer lärosätesspecifikt utformning.

Fleråriga överenskommelser mellan huvudmannen och individuella lärosäten finns i ett flertal länder, inklusive våra grannländer. **Sådana kan fungera väl men måste då vara helt transparenta, behandla utvärderingsbara delar av lärosätets verksamhet och vara kopplat till resursfördelning, utvärderingar och ansvarsutkrävande.** Rätt använt kan överenskommelser vara ett bra redskap för strategisk profilering och kvalitetsutveckling.

En viktig poäng är att ge lärosätet förutsägbara förhållanden under en längre tid än ett år, något överenskommelser kan bidra till. **Om överenskommelser ska användas är det viktigt att lärosätets ambitioner får inflytande över dessa, och att de blir ett redskap för strategisk profilering,** dock med tydlighet att det är lärosätet som bär huvudansvar för resultaten.

Användandet av överenskommelser mellan huvudman och enskilda lärosäten är **förvaltningsmässigt främmande i Sverige,** som har små regeringsdepartement med begränsade resurser. De **utrednings- och analysresurser som utredningen föreslår är troligen otillräckliga och för distanserade från regeringskansliet för att kunna användas för ändamålet.**

Internationella exempel visar att den exakta utformningen av ett system med överenskommelser är mycket betydelsefull. IVA förordar därför att om överenskommelser ska införas så måste en **grundlig analys av internationella erfarenheter utföras innan ett svenskt system utformas.** Systemet bör vara kopplat till resurser och utvärderingar samt vara transparent. Då det är svårt att utforma ett helt nytt system bör implementeringen sannolikt ske stegvis med start i liten skala och ett fåtal lärosäten, för att därefter expanderas.

Utredningen bedömer att:

- Ekonomiska incitament initialt inte bör kopplas till överenskommelserna.

IVA anser att transparenta ekonomiska incitament och effektutvärderingar ska kopplas till överenskommelserna om dessa införs. Dessa bör dock, som redan diskuterats, införas stegvis och över tid ges större betydelse. Till en början bör de behandla ett avgränsat verksamhetsområde. Graden av måluppfyllelse bör ge tydliga effekter men i begränsad skala.

IVA föreslår att lärosätena först prioriterar sina viktigaste områden för (strategiska) satsningar. Sedan föreslår man till regeringen om eventuella ytterligare områden för strategiska satsningar, givet mera pengar. På så sättet har lärosätet kvar ansvar och rådighet för prioriteringen av sina basanslag. På motsvarande sätt skulle lärosätena i konkurrens få förhandla med regeringen om prislapp för tillkommande uppgifter och uppdrag. I företeelsen *överenskommelse* ligger just elementet förhandling och möjligheten för båda parter att säga nej och avstå.

Utredningen bedömer att:

- Det finns behov av en analysfunktion inom det utbildnings- och forskningspolitiska området med uppgift att göra samlade och oberoende analyser och uppföljningar som kan ligga till grund för framtida politiska prioriteringar men även kan utgöra stöd för lärosätenas och andra intressenters arbete.

samt föreslår att:

- Det inrättas en analysfunktion med uppdraget att göra samlade och oberoende analyser och uppföljningar med syfte att ligga till grund för framtida politiska prioriteringar men även kan utgöra stöd för lärosätenas och andra intressenters egna arbete.
- Analysfunktionen ges i uppdrag att inkomma med en samlad analys inför propositionen för högre utbildning och forskning, och att utöver detta göra analyser av högre utbildning och forskning.
- Uppdraget ska vara utformat så att analysfunktionen ges mandat att själv välja frågeställningar och metoder för sina analyser samt hur de sprids.

IVA stödjer i princip förslaget som dock också bör innefatta samverkan och innovation.

Akademien har länge påpekat att **det behövs en tydligare och mer samordnad analys, utvärdering och uppföljning av svenska forsknings-, utbildnings- och innovationspolitiska initiativ ur regionala, nationella och internationella perspektiv.** Funktionen kan vara organiserad på olika sätt, exempelvis genom att en ny analysmyndighet/enhet upprättas eller att en nuvarande myndighet får resurser och uppdrag att upprätta en sådan funktion. Det är självklart viktigt att den organisation vid vilken funktionen inrättas inte har ett egenintresse och är oberoende av politikområdet.

Om överenskommelser mellan huvudman och lärosäten blir aktuellt kommer en sådan analys- och utvärderingsfunktion bli mycket betydelsefull för dessa. I den situationen blir det extra viktigt att verksamheten antingen bedrivs inom regeringskansliet (vilket blir svårt med tanke på svensk förvaltningstradition) eller vid en analys- och utvärderingsfunktion utan egenintresse inom området.

Utredningen föreslår att:

- Analysfunktionen inrättas som en kommitté med ett kontinuerligt uppdrag.
- Kommittén utgörs av en expertgrupp (maximalt tio personer) bestående av en bred representation av ledamöter från olika delar av samhället.
- Expertgruppens ledamöter inklusive ordförande utses av regeringen på sex år.
- UKÄ utgör värd för analysfunktionen.
- Analysfunktionen ges namnet Expertgruppen för analys av högre utbildning och forskning.

Akademien är kritisk till förslaget då funktionen riskerar att bli alltför liten i relation till uppdraget. Det är vidare inte rationellt att inrätta och kompetensfylla en sådan funktion vid UKÄ, när denna resurs i viss mån redan finns vid Vetenskapsrådet. Det är viktigt att olika aspekter av **politikens effekter och lärosätenas verksamhet** analyseras och utvärderas (forskning, utbildning, samverkan och bidrag till innovation).

IVA vill påpeka att en analys- och utvärderingsfunktion blir ytterst betydelsefull om överenskommelser mellan huvudman och lärosäten blir aktuella. **IVA föreslår i sådana fall att funktionen organiseras som en renodlad analys- och utvärderingsenhet** (exempelvis som Tillväxtanalys fast inom detta politikområde) som får möjlighet att utveckla sin kompetens och samarbeta med andra relevanta aktörer inom området. **Funktionen bör inrättas även om överenskommelser inte införs** men i sådana fall finns fler möjliga organisatoriska lösningar (t.ex. förstärkning av det nuvarande systemet eller ett institut).

Kapitel 6 Utbildning och forskning

Utredningen anser att:

- Styrning av universitet och högskolor bör utformas så att den i möjligaste mån hanterar utbildning och forskning samlat.
- Lärosätena bör aktivt arbeta med att främja en akademisk kultur som värderar utbildning och forskning lika högt.

IVA stödjer att styrningen av lärosätena så långt möjligt ska behandlas samlat samt att utbildning såväl som forskning ska värderas högt vid lärosätena (inklusive i meriteringssystem). **Akademien vill dock påpeka att lärosätenas roll i innovationssystemet också måste inkluderas i den samlade styrningen.**

Utredningen föreslår att:

- Regeringen tar initiativ till att det i författning skrivs in att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov.

Akademien stödjer förslaget och vill påpeka vikten av att arbetsmarknadens behov särskilt förtydligas. Vi är dessutom särskilt bekymrade över att antalet forskarstuderande stagnerat i Sverige över en tioårsperiod då samhället i övrigt växer snabbt. Åtgärder kan behövas för att öka antalet forskarstuderande.

Utredningen bedömer att:

- Utformningen av utbildningsutbudet bör fortsatt vara lärosätenas ansvar. Regeringen bör dock styra utbildningens omfattning på totalnivå, samt omfattningen av vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken och där behovet påverkas av politiska beslut.

Utredningen föreslår att:

- Regeringens styrning av utbildningsutbudet sker genom att i regleringsbrev ange fyraåriga utbildningsuppdrag till respektive lärosäte.
- Utbildningsuppdraget innehåller mål om antal helårsstudenter på totalnivå samt mål för antal examina inom vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken.
- I utbildningsuppdraget ingår även eventuella särskilda åtaganden som lärosätet och regeringen fastställt i dialog.

IVA håller med om att utbildningens utformning och innehåll ska vara lärosätenas ansvar.

Utbildningens övergripande dimensionering bör dock fastställas av Regeringen efter dialog med lärosätena och andra parter. Det är mycket betydelsefullt att hänsyn tas till arbetsmarknadens prognosticerade behov.

Utredningen bedömer att:

- Det arbete som har inletts med att skapa nationella och regionala samverkansarenor bör utvecklas vidare.
- Både nationella och regionala behov av kompetens- och kunskapsförsörjning bör vara delar i lärosätenas planering av utbildningsutbudets utformning.
- Samarbeten mellan lärosäten för att åstadkomma arbetsdelning kring utbildningsutbudet bör utvecklas vidare.

Utredningen föreslår att:

- UKÄ ges i uppdrag att lämna de förslag som krävs för att möjliggöra gemensamma examenstillstånd eller examenstillstånd som bygger på överenskommelser om att ett annat lärosäte bidrar med nödvändig kompetens.
- Frågan om hur man kan underlätta för två eller flera lärosäten att bedriva gemensamma utbildningar utreds.

IVA tillstyrker förslaget.**Utredningen bedömer att:**

- Lärosätenas ansvar för yrkesverksammas fortbildning behöver tydliggöras.
- Om regeringen av utbildningspolitiska skäl vill prioritera viss utbildning är detta ett ställningstagande som öppet bör redovisas.
- Den kursbaserade högskoleutbildningen ger goda förutsättningar för livslångt lärande inom nuvarande system.
- Utökad uppdragsutbildning och öppen nätbaserad utbildning är viktiga instrument för att stärka lärosätenas arbete med livslångt lärande.
- Uppdrag från olika offentliga aktörer till högskolan behöver vara långsiktiga så att de kan integreras på ett ändamålsenligt sätt i verksamheten.

Utredningen föreslår att:

- Regeringen tar initiativ till att det i högskolelagen (1992:1434) åter regleras att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

IVA ser positivt på att utredningen poängterar lärosätenas betydelse för livslångt lärande, en viktig fråga för Sveriges framtida konkurrenskraft. Ansvaret ligger dock delat på individen och samhället samt på arbetsgivare och fackföreningar. Då även andra (utanför högskolan) aktörer bör komma att ackrediteras för att utföra fortbildning efter gängse upphandling, kan det komma att uppstå skevheter i konkurrensen beroende på hur högskolans uppdrag och ersättningsmodell regleras i lag. **IVAs förslag är att ansvaret för och finansiering av livslångt lärande blir föremål för en fördjupad utredning.**

Utredningen bedömer att:

- Det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet (helårsstudenter och helårsprestationer) för utbildning på grundnivå och avancerad nivå medför att utbildningar som på olika sätt är flexibla för studenten ofta är ekonomiskt ofördelaktiga för lärosätena att erbjuda.
- Det är individens syfte med en utbildning som avgör om den är fortbildning eller annan utbildning.

Utredningen föreslår att:

- Prestationer ges minskad betydelse i resurstilldelningssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

IVA anser att antalet examina bör inkluderas som en indikator för resurstilldelningen till lärosätena. I synnerhet om helårsprestationer avskaffas som grund för tilldelning. **Även etablering på arbetsmarknaden ska användas som en indikator på sikt.** Etablering på arbetsmarknaden i olika roller och befattningar - oavsett utbildningens inriktning - ger det bästa genomslaget av högre utbildning i samhället.

Utredningen bedömer att:

- Lärosätenas arbete med breddad rekrytering kan följas upp via dialogbaserad styrning genom överenskommelser.
- Utbildning på alla tre nivåer bör ingå i lärosätenas arbete med breddad rekrytering

Breddad rekrytering är viktigt på samtliga utbildningsnivåer och akademien tillstyrker därför förslaget. Hur styrningen kommer att ske i framtiden beror på om överenskommelser blir aktuella. Lärosätenas arbete med breddad rekrytering kan följas upp via dialogbaserad styrning genom överenskommelser.

Utredningen föreslår att:

- Regering och riksdag uttalar ett mål och formulerar en plan för att andelen direkta statsanslag ska utgöra minst hälften av de totala forskningsintäkterna vid universitet och högskolor i landet inom den närmaste åttaårsperioden.

IVA motsätter sig förslaget då akademien anser att externa forskningsbidrag är synnerligen viktiga för nyskapande och högkvalitativ forskning. Den form av bedömningar och utvärderingar som utförs vid forskningsråd och liknande är av stor betydelse, inte minst för disruptiv forskning. Akademiens ställningstagande ska dock inte tolkas som att IVA anser att basanslagen är på rätt nivå vid samtliga lärosäten, då nivån mera styrs av historiska omständigheter än av prestation och uppgift.

Utredningen bedömer att:

- Lärosätenas insatser med anledning av höjda basanslag bör följas upp i överenskommelserna.
- Ett nationellt ramverk för utvärdering av forskningen bör skapas som är kvalitetsdrivande och ger god insyn.

IVA ser positivt på att ett nationellt ramverk för utvärdering av forskning skapas och att basanslag (höjda eller inte) följs upp i överenskommelserna om dessa blir aktuella. **Akademien anser dock att överenskommelserna i sådana fall behöver kopplas till incitament, medelsfördelning och uppföljning av resultat och kvaliteten i forskning, utbildning och samhällsnytta.** Det bör dock återigen påpekas att eventuella överenskommelser behöver införas stegvis och till en början i mindre skala som testverksamhet.

Utredningen föreslår att:

- En översyn av den statliga externa finansieringen av forskningen görs. Översynen bör omfatta såväl forskningsråden och Vinnova som övriga myndigheter som finansierar forskning. Syftet med översynen ska vara att säkerställa att den statliga forskningsfinansieringen är ändamålsenligt organiserad.

Akademien har redan tidigare framfört att det är dags för en utvärdering och översyn av forskningsfinansieringssystemet. Inriktningen vid en sådan översyn bör dock inte vara att försöka skapa ett system med endast ett statligt forskningsråd. En viss samordning mellan finansierare är lämpligt men samtidigt är **förekomsten av fler forskningsfinansierare viktigt för att tillgodose olika perspektiv och syften, för att skapa robusthet och främja excellens i ett internationellt jämförande perspektiv.**

Kapitel 7 Samverkan och samhällspåverkan**Utredningen föreslår att:**

- Bedömning och uppföljning av lärosätenas samverkansarbete primärt sker inom ramen för det nationella kvalitetssäkringssystemet för utbildning och forskning med UKÄ som ansvarig myndighet.
- Regeringen kan för att få en samlad nationell bild av specifika områden ge UKÄ i uppdrag att genomföra tematiska utvärderingar.

IVA anser att bedömning och uppföljning av lärosätenas strategiska samverkansarbete bör ske inom ramen för överenskommelserna om sådana blir aktuella. Strategisk samverkan bör dessutom kopplas till ekonomiska incitament.

Utredningen föreslår att:

- Högskolans roll i det nationella innovationssystemet belyses i en särskild utredning.

Akademien tillstyrker förslaget men finner det olyckligt att högskolornas roller i innovationssystemet inte har belysts inom den nu föreliggande utredningen. Detta då det är svårt att skapa och implementera ett nytt styr- och resursfördelningssystem innan så skett. **En utredning om högskolans roller i innovationssystemet blir därmed nödvändig innan större förändringar av systemet kan genomföras.**

Kapitel 8 Jämställdhet

Akademien anser att jämställdhet är av mycket stor betydelse inom högskolan och att åtgärder fortsatt behövs för att förbättra kvinnors situation inom sektorn. Akademien avstår dock från att kommentera de specifika förslag som formulerats i utredningen. Utredningen visar dock inte att större basanslag bidrar till jämställdhet bättre än extern finansiering.

Kapitel 9 Resurstilldelning

Utredningen föreslår att:

- Utbildning och forskning ses som en samlad verksamhetsgren där all verksamhet vid lärosätet ingår.
- Varje lärosäte tilldelas ett samlat anslag för denna verksamhetsgren.
- För det samlade anslaget redovisas en utbildningsram och en forskningsram där utbildningsramen motsvarar dagens anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och forskningsramen dagens anslag till forskning och utbildning på forskarnivå.
- Utöver de medel som ingår i utbildningsramen och forskningsramen kan det i det samlade anslaget ingå särskilda medel för utpekade ändamål.

Akademien välkomnar en större integration mellan forsknings- och utbildningsverksamheterna men avstår att ta ställning till ett samlat basanslag.

Utredningen föreslår att:

- En ökad andel direkta anslag för forskning kan finansieras genom omfördelning från statliga forskningsfinansiärer. Medel som omfördelas från statliga forskningsfinansiärer bör fördelas till lärosätena utifrån respektive lärosätes historiska tilldelning av bidrag från de berörda finansiärerna.

IVA motsätter sig kraftigt förslaget på grund av de externa forskningsfinansiärernas stora betydelse för nyskapande, högkvalitativ och samhällsrelevant forskning och innovation. Akademien anser inte att basanslagen ska öka på bekostnad av den externa forskningsfinansieringen. Däremot kan det finnas anledning att se över basanslagnivåerna på individuella lärosäten.

Kapitel 10 Det ekonomiadministrativa regelverket

Akademien lämnar ingen kommentar på förslagen i kapitlet.

Akademiens beredning av ärendet.

Ärendet har handlagts av Martin Wikström, temaledare och expert för forsknings- och utbildningspolitik vid IVAs kansli. Ledamöterna Lars Hultman, Lars Engwall, Hjalmar Brismar och Karin Markides har lämnat synpunkter och beslut i ärendet har tagits av IVAs verkställande direktör Tuula Teeri.

Tuula Teeri
Professor, VD

Martin Wikström
Temaledare, forsknings- och utbildningspolitik

